

MALKARA ŞEHİRİ (1475-1601)

Ibrahim SEZGİN¹

Bu çalışmada, İstanbul'dan başlayıp Rumeli istikametine devam eden uç ana koldan Silivri-Tekirdağ-Gelibolu-Malkara-Keşan-Gumulcine-Yenişehir-İstefe'ye devam eden sol kol üzerinde bulunan Malkara şehrinin¹ XV. asrın son çeyreği ile XVI. asırdaki fizikî yapısı, nüfusu, esnafı, ticarî ve sınaî faaliyetleri üzerinde durulmaya çalışılacaktır. Bu dönem için ana kaynakları Tapu Tahrir Defterleri teşkil etmektedir². İncelediğimiz dönemde Gelibolu'ya ait tahrir defterlerinden olup Malkara'yı da içine alan beş mufassal defter mevcuttur. Bu defterler 879/ 1475³, 925/1519⁴, 1530⁵, 975/1567-68⁶ ve 1009/1601⁷ tarihlerini taşımaktadır.

Osmanlı idarî teşkilâtı içerisinde Gelibolu'ya bağlı bir kaza olan Malkara şehri, Mart 1354'te Gelibolu'nun fethinden⁸ sonra, Trakya'da devam eden Osmanlı fütuhatının bir neticesi olarak Osmanlı idaresine geçmiştir⁹. Daha Osmanlı-

* Trakya Ünî Fen-Edebiyat Fakültesi

¹ M Dilmèn, *Menzil Defterlerine Gore XVII Yüzyılda Rumeli'de Yol Sistemi Hakkında Bir Araştırma*, İstanbul 1971. Mezuniyet tezi, Tarih Seminer Ktb, tez nr 1637, s 3, 37

² Osmanlı sosyal ve ekonomik tarihinin en önemli kaynaklarından olan Tapu Tahrir Defterleri hakkında bkz. O L Barkan- E Meriçli, *Hudavendîgâr Lvası Tahrir Defterleri I*, Ankara 1988, Giriş s 1-121, F M Emecen, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", *Tarih ve Sosyoloji Semineri, Bildiriler*, İstanbul 1991, s 143-156

³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BA), *Tapu Tahrir Defterleri* (TD) 12

⁴ BA, TD 75, s 103-116

⁵ BA, TD 434, vr 57b-65a Bu defterin tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 1530 tarihi kabul edilmektedir (bkz. F M Emecen, "XVI Asır Başlarında Bir Göçün Tarihiçesi Gelibolu'da Sırem Sırgunları", *Osmanlı Araştırmaları*, X (1990), s 165, n 15)

⁶ BA, TD, 490, s 202-212

⁷ Tapu Kadastro Kuyud-ı Kadîme Arşivi (TK KKA), TD nr 141, vr 76b-80a

⁸ P Charamis, "On the Date of the Occupation of Gallipoli by the Turks", *Byzantinoslavica*, 16 (1955), s 117

⁹ Malkara'nın fethi konusunda kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır Aşıkpaşazâde (*Tevârih-ı Âl-ı Osman*, yay Çiftçiöğlü N Atsız, *Osmanlı Tarihleri I*, İstanbul 1949, s 77-319), Hadîdî, (*Tevârih-ı Âl-ı Osman*, yay N Öztürk, İstanbul 1991), Anonim *Tevârih-ı Âl-ı Osman*, (yay N Azamat, İstanbul 1992) Malkara'nın fethine hiç temas etmezler Mehmed Neşrî, eserinin nesir kısmında Malkara'nın fethinden bahsetmez. ancak nazım olarak Ahmedî'nin eserinden ıktıbas ettiği beyitlerde Malkara'nın fethinden bahsedilir (bk *Kutâb-ı Cihan-numâ*, I, neşr F R Unat- M A Koymen, Ankara 1987, s 181) Bununla beraber bu

lar Rumeli'ye geçmeden evvel, bölgede meydana gelen salgın hastalıklar, depremler, halkın büyük bir kısmının ölümüne, bunun yanında ağır vergiler de halkın fakir düşmesine sebep olmuştu. Bu sebeble Gelibolu Yarımadası ve yarımadaının kuzey kesimleri, buralarda yaşayan halkın harap olmayan şehirlere doğru göç etmeleri nedeniyle boş ve harap hale gelmişti¹⁰. Bu durum, buraların kolaylıkla fethedilmesi neticesini doğurmuştur. Bunun yanında bölgenin yeniden iskânı için Osmanlı idarecileri tarafından Anadolu'dan buralara nüfus nakledilmiş ve bu bölgenin ımarı yoluna gidilmiştir¹¹.

Malkara şehrinin iskânı için daha I. Murad zamanında çalışmalara başlanmıştır. I. Murad Ahı Musa'ya eliyle kuşak kuşatıp Malkara'ya ahı olarak tayin etmiş¹² ve bazı menkul ve gayrimenkulleri vakf-ı evlâtlık üzere vererek I Receb 767/14 Mart 1366 tarihinde vakıfnâmesini vermiştir¹³. Kezâ Yegân Re'is'e de Malkara'ya tâbi bir köy ve bir hamam vakfetmiştir¹⁴. Bu şahısların Malkara'da kurdukları zaviyeler şehrin imâr ve iskânı için önemli fonksiyon icra etmiş olmalıdırlar.

Bilindiği üzere genel olarak kaleler şehirlerin çekirdeğini teşkil eder ve şehir kale civarında gelişirdi¹⁵. Malkara şehrinin kalesi olduğuna dair tahrir defterlerinde herhangi bir kayda rastlanmamakla beraber, XVII. asırda burayı gezen Evliya Çelebi, yüzü güneydoğuya bakan yıkık bir kaleden bahsetmektedir¹⁶. Muhtemelen Osmanlı fîtuhatı ilerlerken geride mukavemet noktası bırakmamak için kalelerin yıkılması usulü¹⁷ Malkara kalesi için de uygulanmış ve kale Edirne ve Balkanlara doğru devam eden fîtuhatın engellenmemesi için Osmanlılarca yıkılmış veya iç bölgede bulunduğu için artık stratejik önemi kalmamış ve bu yüzden terk edilmiş olmalıdır.

şehir Süleyman Paşa tarafından fethedilmiş olmalıdır (bkz. Ahmedî, *Dâstân ve Tevârih-ı Mülûk-ı Âl-ı Osman*, yay Çiftçioğlu N Atsız, *Osmanlı Tarihleri* I, İstanbul 1949, s. 13, İbn-ı Kemal, *Tevârih-ı Âl-ı Osman*, II Defter, yay Ş Turan, Ankara 1983, s. 175) Süleyman Paşa 1357'de vefat ettiğine göre (M C Ş Tekındağ, "Süleyman Paşa " mad , *İslâm Ansiklopedisi*, XI, 193) Malkara'nın fethi bu tarihten önce olmalıdır

10 Cantacuzène, *Histoire de Constantinople* (trd par Cousin), Paris 1685, VIII , s. 163, E de Muralt, *Essai de chronographie Byzantine (1057-1453)*, Sint Petersburg 1870, II , s. 642-43, 646, 654 ve A Vasiliev, *Histoire de l'empire Byzantin*, Paris 1932, II , s. 306-307'den naklen M M Aktepe, "XIV ve XV asırlarda Rumeli'nin Türkler Tarafından İskânına Davı", *Türkiyat Mecmuası*, X (İstanbul 1953), s. 299-300 Nitekim Osmanlı kuvvetleri Gelibolu kalesini muhasara etmiş iken meydana gelen deprem Gelibolu kalesinin kolayca fethedilmesini sağlamıştır (A Philippidis-Braat, "La Captivité de Palamas Chez les Turcs", *Travaux et Mémoires*, VII, Paris 1979, s. 138, 211)

11 Aktepe, *aynı makale*, s. 300

12 N Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara 1989, s. 88

13 BA, TD 75, s. 538

14 BA, TD 12, s. 238-239, BA, TD 75, s. 523-524

15 F M Emecen, *XVI Asırda Manisa Kazâsı*, Ankara 1989, s. 43

16 Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, c V, İstanbul 1915, s. 325

17 H İnalcık, "Edirne'nin Fethi", *Edirne'nün 600 Fethi Yıldonumu Armağan Kitabı*, Ankara 1965, s. 149

Türk-İslâm şehirlerinin mahallelerden müteşekkil olduğu bilinmektedir. Mahalleler de cami, mescid, imaret, medrese gibi müesseseler etrafında geliştirdi. Mahallelerde birbirini tanıyan, aynı ibadethaneyi paylaşan ve sosyal dayanışma içerisinde olan insanlar aileleriyle birlikte yaşamaktaydılar¹⁸. Malkara'nın mahalleleri hakkında bilgi vermeden önce 1475, 1519, 1530, 1567-8 ve 1601 tarihlerindeki nüfus yapılarını bir tablo halinde görmek faydalı olacaktır.

Tablo I. Malkara nüfusunun mahallelere göre dağılımı*

Mahalle adı	1475		1519		1530		1569		1601	
	Hâne	Muc	Hâne	Muc	Hâne	Muc	Hâne	Muc	Hâne	Muc
Ahı Ana	11	1	17	3	13	5	7	3	8	—
Alaca Hacı	25	—	20	4	15	5	15	3	22	—
Atık	—	—	—	—	—	—	—	—	11	—
Cami-ı Kebû	19	—	16	2	10	6	8	—	13	—
Cami-ı Omer Bey, Mescid-ı Bazar	15	2	7	3	7	2	6	1	6	1
Dede Hoca	—	—	—	—	—	—	6	2	6	—
Doğancı ¹⁹	34	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fatıma Hatun	—	—	27	6	21	2	17	5	20	—
Fatımacık	7	1	10	2	7	2	21	6	20	—
Hacı Halil	26	4	30	10	28	—	11	8	—	—
Hacı Halil, Beşir Fakih	9	1	14	6	22	1	8	3	6	—
Hacı Hasan	31	—	23	2	22	5	9	2	21	—
Hacı İsrail	62	3	24	5	32	—	22	9	33	—
Hacı Mahmud	21	—	15	10	13	4	3	4	3	—
Hacı Sınan	20	2	18	8	27	1	14	4	24	—
Hacı Tursun	—	—	—	—	—	—	7	8	14	—
Hacı Yakub	18	—	17	7	21	3	8	8	12	—
Hacı Yunus	72	5	30	3	20	8	16	3	22	—
Huseyin Bey	—	—	—	—	—	—	10	2	5	—
İmaret-ı Mahmud Bey, Tavşan Dağı	17	1	5	—	6	—	5	—	5	—
Ishak Fakih	21	3	15	—	18	3	20	9	22	—
Kaya Bey	27	2	22	7	14	5	11	7	15	—
Köse Hacı İvaz	25	—	14	7	23	—	10	5	10	—
Kuyumcu, Hacı İbrahim	16	3	15	1	5	1	8	1	8	—

¹⁸ Osmanlı dönemindeki mahalleleri hakkında bkz. O. Ergenç, "Osmanlı şehirlerindeki yönetim kurumlarının niteliği üzerine bazı düşünceler", *VIII Türk Tarih Kongresi, Bildiriler II* (Ankara 1981), s. 1270-1272, a. mlf., "Osmanlı şehirindeki «Mahalle»nin işlev ve nitelikleri üzerine" *Osmanlı Araştırmaları IV* (1984), s. 69-78

¹⁹ 1475 tarihli defterde mustakil olarak kaydedilen bu mahalle 1519 tarihli defterde "Mahalle-ı Mescid-ı Mahmud Bey b. Kassâb nâm-ı diğer Doğancı, Mahalle-ı Tekye dahil derleri" şeklinde kaydedilmiş olup iki mahalle birleşmiş olmalıdır

Medrese-ı Turahan Bey	6	—	2	—	—	—	—	—	—	
Mescid-ı Bahadır	41	3	—	—	—	—	—	—	—	
Mescid-ı Hacı Ahmed	13	—	10	4	11	2	11	1	10	
Mescid-ı Hacı Hızır	28	2	15	3	15	2	9	2	11	
Mescid-ı Hacı İlyas tabî-ı Tavşan Dağıtan, Mezid Fakih	23	—	11	6	18	3	17	4	15	
Mescid-ı Hacı Mehmed	—	—	22	8	29	2	22	5	18	
Mescid-ı Mahmud Bey b Kassâb, Doğançlı, Tekye	27	—	21	4	21	1	12	2	12	
Mescid-ı Şehre Kustu	14	—	10	—	12	1	—	—	—	
Mescid-ı Tahtalu	14	2	10	3	18	2	10	3	26	
Nalband Hızır, Armağan, Hacı Halil Mescidi	33	2	16	3	11	3	18	5	17	
Rabî'a Hatun	—	—	30	6	20	—	14	3	21	
Sırâc (?) Kadı	23	—	27	6	21	2	11	2	11	
Taş İlyas	12	—	13	—	11	—	7	—	7	
Tatarlar	11	—	12	1	11	1	8	—	18	
Tekye	—	—	—	—	—	—	—	—	14	
Yegân Reis, Hacı Muhyiddin Mescidi	41	2	36	5	38	4	22	9	40	
Yonga Ramazan tabî-ı Mahalle-ı Hacı Yunus	—	—	19	2	21	5	30	9	38	
Kefere	9	—	21	—	20	—	18	—	—	
TOPLAM	771	39	614	137	601	81	451	138	564	5

† Liste 1519'deki mahalle adlarına göre düzenlenmiştir

Listede görüleceği gibi 1475'te Malkara'da 32 müslim ve 1 gayrimüslim mahalle mevcut iken 1519'da Müslümanlarla meskûn mahalle sayısı 34'e yükselmiş, gayrimüslim mahalle sayısı ise değişmemiştir²⁰. 1530'da Medrese-ı Turahan Bey mahallesi ortadan kalktığından Müslümanların yaşadığı mahalle sayısı 33'e düşmüştür. 1569'da Müslümanlarla meskûn mahalle sayısı 35'e yükselmiştir. Bu tarihte Dede Hoca, Hacı Tursun ve Hüseyin Bey adıyla üç yeni mahallenin mevcudiyetine karşılık Mescid-i Şehre Küstü mahallesinin ortadan kalktığı görülmektedir. 1601'de ise mahalle sayısı 36'ya yükselmiştir. Atık ve Tekye adlı iki yeni mahalleye karşılık Hacı Halil mahallesi ortadan kalkmıştır. Ancak bu tarihte

²⁰ 1519 tarihli defterde Malkara gayrimüslimleri ile ilgili şu kayıt vardır "Bunda sâkin olan keferce harâc ve ispençe verirler, sancakbeyi cânıbinden zabt olunur ve satılan şıradan medrede bir akçe sancakbeyi cânıbına verirler ve Edirne kurbunde vâkı' olan hâssa değirmenler meremmetine hizmet ederler deyu defter-ı atfıke mukayyeddir Şimdi ol hidmeti dahi ettiğimiz yokdur dediler" (TD 75, s. 115) Bu kayıta dikkate şayan husus defter-ı atfıken bahsedilmesidir. Elimizde mevcut 1475 tahririnin sonuçlarını ihtiva eden defterde bu kayıt mevcut olmadığına göre II Bayezid döneminde de bu bölgenin tahriri yapılmış ancak bu tahrir sonuçlarını gösteren defterler elimize ulaşmamış olmalıdır

gayrimüslimlerin yaşadığı mahalle kaydedilmemiştir. Müslümanların yaşadıkları mahallelerde kayıtlı yetişkin nüfus arasında da gayrimüslimlerin varlığına rastlanmamıştır. XVII. asır ortalarında ise Malkara şehrindeki mahalle sayısı 31'e düşmüştü²¹.

Malkara'da 1475'te yirmi üç mahalle mescit ismi, bir mahalle imaret ve bir mahalle medrese ismi taşıırken 1519'da mescit ismi taşıyan mahalle sayısı yediye düşmüştür. 1530'da dört mahalle, 1569'da ve 1601'de bir mahalle mescit ismi taşımaktaydı. Bunun sebebi mahallelerin, mescidi yaptırmanın adıyla mescid ismi zikredilmeden defterlere kaydedilmesindedir. Kezâ 1475'te Mahalle-ı İmaret-i Kaya Bey olarak geçen mahalle 1519'da Mahalle-i Kaya Bey şeklinde kaydedilmiştir. Bununla birlikte 1475'te mescid ismi belirtilmeden kaydedilmiş olan *Hacı Hızır, Şehre Küstü ve Hacı İlyas ma'a Taş [Tavşan] Dağıdan* mahalleleri, 1519'da mescit ismiyle anılır olmuşlardır. Yine bu tarihte iki mahalle cami, bir mahalle imaret ve bir mahalle medrese adıyla kaydedilmiştir. Cami adı ile beraber zikredilen mahalleler, XVI. asır boyunca adlarını bu şekilde muhafaza etmişlerdir.

Malkara şehrinin fizikî yapısının oluşmasında ümeranın ve ahilerin çok önemli bir fonksiyonu olduğu görülmektedir. Padişah ve ümeranın yaptırdığı cami, mescit, medrese, imaret, bedesten, kervansaray gibi dinî, sosyal ve ticarî yapılar ile ahi zaviyeleri şehrin gelişmesinde önemli rol oynamışlardır. Nitekim, üçüncü Osmanlı padişahı I. Murad Malkara'da bir cami bina ettirmişti. Ancak bu caminin masrafları ve cihetleri önceleri Edirne'deki Yıldırım Han imareti vakıflarından, daha sonra da yine Edirne'de bulunan Murad Han İmaret'i'nin gelirlerinin fazlasından karşılanıyordu²². Muhtemelen Çirmen sancakbeyliği de yapmış olan²³ II. Murad devri ümerasından Kasab oğlu Mahmud Bey Malkara'da imaret (zaviye), medrese ve bunlara gelir temin üzere kervansaray, hamam, debbağhane ile çok sayıda dükkân vakfetmişti²⁴. Osmanlı Devleti hizmetine giren İsfendiyaroğlu Kasım Bey'in oğlu Kaya Bey²⁵ de Malkara'da bir imaret yaptırmıştı. Bu imaretin masraflarını karşılamak üzere bu şehirde bir hamam, kervansaray, 13 dükkân ve bir değirmen vakfetmişti²⁶. Yine II. Murad devri ümerasından Gazi Turhan Bey²⁷ de Malkara'da bir cami, medrese ve imâret vakfetmişti. Bu vakıfların masraflarını temin etmek için de Malkara'da birkaç dükkân, değirmen ve kervansaray bina ettirmişti²⁸. Turhan Bey'in oğlu olup Fatih devri ümerasından

21 BA, KK, *Mevkufat Defterleri*, nr 2590, s 153-161

22 BA, TD 75, s 547

23 H İnalcık, *Fatih Devri Üzerinde Tetkikler ve Vesikalar I*, Ankara 1987², s 71 n 8

24 BA, TD 12, s 246, BA, TD 75, s 552-555

25 Kaya Bey, Osmanlı padişahı II Murad'ın kızıyla evlenmiş ve İstanbul'un fethinde bulunmuştur (I H Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi I*, Ankara 1982, s 89)

26 BA, TD 12, s 251

27 Turhan Bey hakkında tafsilat için bkz H Çevik, *Tekirdağ Tarihi Araştırmaları*, İstanbul 1949, s 117-122

28 BA, TD 75, s 556-557

olan Ömer Bey'in²⁹ de Malkara'da yaptırdığı bir cami ve buna vakfettiği dükkânlar bulunmaktadır³⁰. II. Murad devri vezirlerinden Şahâbeddin Paşa'nın³¹ Malkara'da yaptırdığı ve Filibe'deki imaretine vakfettiği bedesteni de zikretmek gerekmektedir³². XVI. asır sonlarında birkaç defa Malkara'ya sürgün edilen Yemen Fatihî Koca Sinan Paşa da Malkara'da bazı vakıf eserleri yaptırmıştı³³. Yukarıda da zikredilen Ahi şeyhlerinden Yegân Re'îs³⁴, Ahi Musa³⁵ ve Şeyh Bâyezid³⁶ ile Hacı Yatağan (1519 tahririnde Yatağan Dede)³⁷ zaviyeleri de Malkara'nın fizikî yapısının oluşmasında önemli bir fonksiyon icra etmişlerdi.

Malkara'da bazı mahallelerin birbirine bağlı olarak kaydedildiği dikkati çekmektedir. 1475'te Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi Yenice'ye, Mescid-i Hacı Mahmud Mahallesi Sırâc Kadı Mahallesi'ne, Hacı İlyas Mahallesi Taş [Tavşan] Dağıdan Mahallesi'ne; 1519'da ise Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi Tavşan Dağıdan (Mezîd Fakih) Mahallesi'ne, Yonga Ramazan Mahallesi ise Hacı Yunus Mahallesi'ne; 1530'da keza Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi Tavşan Dağıdan (Mezîd Fakih) Mahallesi'ne tâbî oldukları görülmektedir. 1475'de Sırâc Kadı Mahallesi'ne tabî olarak kaydedilen Mescid-i Hacı Mahmud Mahallesi, 1519'da müstakîl olarak; keza Yenice'ye tâbî olarak görülen Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi 1519'da Taş İlyas Mahallesi adıyla müstakîl olarak kaydedilmiştir³⁸. Ayrıca, 1475'te birlikte kaydedilen Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi ile Taş [Tavşan] Dağıdan mahallesi 1519'da "*Mahalle-i Mescid-i Hacı İlyas tabî'-i Tavşan Dağıdan*" şeklinde kaydedilmiştir. 1530'da Mescid-i Hacı İlyas Mahallesi daha önce olduğu gibi Tavşan Dağıdan (Mezîd Fakih) Mahallesi'ne tabî olarak zikredilmeye devam etmektedir. 1567-68 ve 1601'de birbirine tabî olan mahalle kalmadığı görülmektedir.

Malkara'da 1475'te çift isim taşıyan mahalle yok iken 1519'da 6 mahallenin çift isim, iki mahallenin de üç isim taşıdıkları görülmektedir. Çift isim taşıyanlar "*Yegân Reis, Hacı Muhyiddîn*", "*Kuyumcu nâm-ı diğer Hacı İbrahim*", "*Hacı Halil nâm-ı diğer Beşir Fakih*", "*İmaret-i Mahmud Bey eş-şehir be-Tavşan Dağı*", "*Câmi'-i Ömer Bey nâm-ı diğer Mescid-i Bazar*", "*Mescid-i Hacı İlyas, Mezîd*

²⁹ Ömer Bey hakkında bkz. H. Çevik, *a.e.*, s. 122-127

³⁰ BA, TD 75, s. 555-556

³¹ II. Murad ve II. Mehmed devri vezirlerinden olan Şahâbeddin Paşa hakkında bkz. M. T. Gökbuğın, *XV-XVI asırlarda Edirne ve Paşa Lıvası, vakıflar, Mulklar, mukataalar*, İstanbul 1952, s. 255-261

³² Bedesten hakkında ileride tafsîlat verilmektedir

³³ Ş. Turan, "Sinan Paşa" mad. IA, X, s. 674

³⁴ BA, TD 12, s. 238-239, BA, TD 75, s. 523-524

³⁵ BA, TD 75, s. 538,

³⁶ TK, KKA, TD 141, v. 298b

³⁷ BA, TD 12, s. 250, BA, TD 75, s. 536

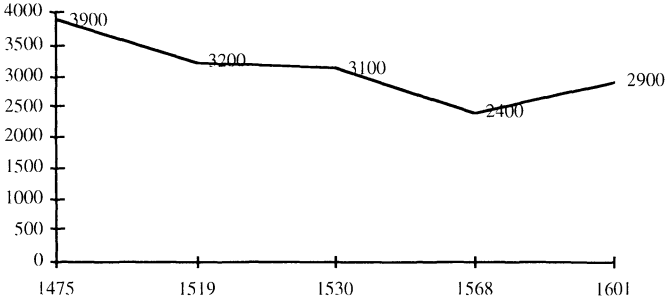
³⁸ 1519 tahririnde Taşoğlu mescidinin vakıfları kaydedilirken mescidin Yenice mahallesinde olduğundan bahsedilmekle beraber mahalleler arasında Yenice adlı bir mahalleye tesadül edilmemiştir (BA, TD 75, s. 552)

Fakih" mahalleleri, uç isim taşıyanlar ise "*Nalband Hızır nâm-ı diğer Armağan, Mescid-i Hacı Halil*" ve "*Mescid-i Mahmud Bey b. Kassâb nâm-ı diğer Doğancı, Tekye*" mahalleleridir. 1475'te müstakıl olarak kaydedilen Doğancı Mahallesi ise 1519'da Mescid-ı Mahmud Bey b. Kassâb mahallesi ile birleşmiştir. 1530'da çift isim taşıyan mahalleler *Yegân Reis, Mescid-i Hacı Muhyiddin*", *Nalband Hızır nâm-ı diğer Armağan Mescidi*, "*Kuyumcu nâm-ı diğer Hacı İbrahim*", "*Hacı Halil nâm-ı diğer Beşir Fakih*", "*Hacı Evhad nâm-ı diğer Hacı Ahmed*" mahalleleri, 1567-68 ve 1601'de çift isim taşıyan mahalleler ise "*Hacı Baba nâm-ı diğer Yegân Reis*", *Kuyumcu nâm-ı diğer Hacı İbrahim*", "*Hacı Halil nâm-ı diğer Beşir Fakih*", "*Hacı Evhad nâm-ı diğer Hacı Ahmed*" mahalleleridir. 1530, 1567-68 ve 1601 yıllarında sadece *Mescid-i Mahmud Bey b. Kassâb nâm-ı diğer Doğancı, Tekye* adlı mahalle uç isim taşımaktaydı.

Tablo I'de görüleceği üzere Malkara'nın en kalabalık mahalleleri, 1475'te 72 hane, 5 mucerred nüfus ile Mescid-i Hacı Yunus ve 62 hâne, uç mucerred ile Mescid-i Hacı İsrail mahalleleri; 1519'da ise 36 hâne, beş mucerred nüfus ile Yegân Reis ve 30 hane 10 mucerred nüfus ile Hacı Halil mahalleleri; 1530'da 38 hâne dört mucerred nüfus ile Yegân Reis ve 32 hane nüfus ile Hacı İsrail mahalleleri; 1567-68'de 30 hâne dokuz mucerred nüfus ile Yonga Ramazan ve 22 hâne dokuz mucerred nüfus ile Hacı İsrail ve Yegân Reis mahalleleri; 1601'de ise 40 hane ile Yegân Reis ve Yonga Ramazan mahalleleridir

Şehrin umumî nüfusunda, 1475'ten 1519'a kadar geçen kırk dört yıllık dönemde önemli oranda bir düşüşün meydana geldiği görülmektedir. İlk tahrirde kayıtlı hâne sayısı 771 iken ikinci tahrirde yaklaşık % 20 nisbetindeki bir azalmayla, hâne sayısı 614'e düşmüştür. Ancak yetişmiş bekâr nüfus olan mucerredlerde ise iki tahrir arasında % 251 oranında bir artış söz konusudur. İlk tahrirde 39 olan mucerred sayısı 1519'da 137'ye çıkmıştır. 1530'a gelindiğinde de nüfustaki düşme devam etmiştir. Bu tarihteki nüfus 601 hane ve 81 mucerred olarak tespit edilmiştir. 1567-68 senelerine gelince nüfus 451 hane, 138 mucerrede düşmüştür. Asrın sonunda ise nüfusta kısmî bir artışın olduğu dikkat çekmektedir. Bu tarihte Malkara'da 564 hâne ile 5 mucerred nüfus bulunmaktaydı. Malkara'nın tahminî nüfusu ise 1475'te 3900, 1519'da 3200, 1530'da 3100, 1567-68'de 2400 ve 1601'de 2900 civarındadır³⁹. Bu durumda XV. asrın son çeyreğinden XVI. asrın sonuna kadar şehrin nüfusundaki azalma oranı % 25 civarındadır.

³⁹ Tahminî nüfus, hane sayısının 5 ile çarpılması ve çıkan rakama mucerredlerin ilâvesi ile tespit edilmiştir. Hane sayısının 5 olarak kabul edilmesi hakkında bkz. O L Barkan, "Tarihî Demografî Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası* X (1953), s. 1-26. N Goyunç, "Hâne Deyimi Hakkında", *Tarih Dergisi*, sayı 32 (1979), s. 331-348

GRAFİK I- Malkara Şehri Nüfusunun Yıllara Göre Değişmesi

Malkara'nın nüfusunda azalma olurken yakınında bulunan liman şehri Rodosçuk'un nüfusu ise hızla artmaktaydı. Rodosçuk'ta 943/1536-37'de on dokuz mahallede 606 yetişkin nüfus oturmaktaydı⁴⁰. 947/1540-41'de mahalle sayısı yirmi beşe yetişkin nüfus 653'e yükselmisti⁴¹. XVI. asrın sonlarında ise vergi veren nüfus 823'e ulaşmıştı⁴². Bu rakamlar 60-65 yıllık bir dönemde Rodosçuk'un nüfusunun yaklaşık yüzde otuz beş oranında arttığını göstermektedir. Rodosçuk'un İstanbul'un işesi için önemli bir liman olması bu şehrin nüfusunun artmasına neden olmuştur⁴³. Bu şekilde hızlı nüfus artışı civardaki şehir ve kasabalardan buralara yetişmiş insan göçünün olabileceğini akla getirmektedir. Acaba buradaki ticarî canlılığı görerek Malkara'dan buraya göç edenler olmuş mudur?

Malkara'da XV. asrın sonu ve XVI. asır başlarında başka şehirlerden ve bölgelerden gelip yerleşmiş insanların mevcudiyeti, tahrir defterlerindeki şerhlerden anlaşılmaktadır. Bu şekilde Malkara'ya gelip yerleşenlerin sayısı 1475'te on, 1519'da on bir, 1530'da dokuz, 1567-68'de beş, 1601'de ise üç kişidir. Bunlar Keşan, Dimetoka, Eyne Pazarı, Tekirdağ, Selânik gibi Malkara civarındaki şehirlerden ve Gerede, İzmir, Saruhan, Bergama, Tire gibi Anadolu şehirlerinden gelerek Malkara'ya yerleşmişlerdi. Aynı şekilde 1475'te iki Acem ve bir Kırımli ve 1519'da kezâ iki Acem, 1530'da bir Acem, 1567-68'de bir Acem, bir Kırımli ve bir Arnavud Malkara'da ikamet etmekteydi. Gayrimüslimler arasında da dikkati çeken şerhler bulunmaktadır. Meselâ 1475'te mevcut 9 gayrimüslim haneden biri Hızır isimindeki bir Ermeni'dir. 1519 tarihli defterde mevcut Yani adlı gayrimüslim Rumeli'den gelerek Malkara'ya yerleşmişti⁴⁴.

40 BA, TD 185, s. 130-141

41 BA, TD 210, s. 208-220

42 S. Faroqhi, "İstanbul'un İşesi ve Tekirdağ-Rodosçuk Limanı (16-17 Yüzyıllar)", *ODTU Gelişme Dergisi, Türkiye İktisat Tarihi Üzerine Araştırmalar II* (1981), s. 140

43 Rodosçuk limanı ve gelişmesi hakkında bkz. S. Faroqhi, *a e s* 139-154

44 BA, TD 75, s. 115 Malkara'ya bu tarihten sonra da gayrimüslimlerin geldikleri ve müslümanlarla aynı mahallelerde yaşadıklarına dair bilgiler mevcuttur (Bkz. 3 Numaralı Muhimme Defteri, Özet ve Transkripsiyon, Ankara 1993, s. 593, hukum 1362)

Tahrir Defterlerinde kayıtlı şahıs isimlerine dikkat ettiğimizde İslâmî isimlerin çokluğu dikkati çekmektedir. Ali, Yusuf, Hamza, Mustafa, Mehmed, İlyas, Hızır, Süleyman, Hasan, Huseyin, Ramazan, Abdullah vb. isimlere çok sayıda rastlanmakla beraber Zeynelâbidin, Cârullah, Abdülkadır, Ataullah, Muhyiddin, Abdüssamed, Abdülkerim, Fazlullah, Sadullah, Muslihıddin gibi isimlere de az da olsa rastlanmaktadır. Ayrıca Pîrî, Devletşah, Cihanşah, Şîrmerd, Seferşah gibi Fars menşeli isimlerin yanında Çakır, Doğan, Atmaca, Sungur, Şahin, Tanrıvermiş, Durmuş, Durak, Asılhan, Aydın, Saruhan, Timur, Timurtaş, Turgud, Turahan, Satılmış, Eynehan, Saruca, Sungur, Çalabverdi, Oruç gibi Türkçe isimlere de sıkça rastlanmaktadır. XVI. asrın ikinci yarısında Türkçe isimlerin azaldığı görülmektedir. Bunların yanında Dede, Habib Dede, Sefer Dede, Huseyin Dede, Salih Baba, Hızır Kulu, Şah Kulu, Huseyin Kulu, Hasan Kulu⁴⁵ gibi isimlerin mevcudiyeti de dikkat çekmektedir. 1519 tahririnde Rabı'a Hatun Mahallesi'nde kayıtlı Kemal isimindeki şahsın yanındaki şerhden (ışık) اشق⁴⁶, bunun Bektaşî dervışı⁴⁷ olduğu anlaşılmaktadır.

Malkara şehri halkı arasında, "Hacı" ismi taşıyanlar ve isimleri başında "Hacı" nisbesi bulunanların mevcudu 1475'te kırk, babalarının sıfatlarında "Hacı" nisbesi bulunanların sayısı on dokuz; 1519'da kendileri bu ismi taşıyanlar ve adlarında bu nisbe bulunanlar otuz dört, babalarının adında bulunanlar ise yirmi dört kişi; 1530'da bu ismi ve nisbeyi taşıyanlar yirmi dokuz, babalarının adında bulunanlar on sekiz, 1567-68'de kendileri bu ismi taşıyanlar ve adlarında bu nisbe bulunanlar yirmi sekiz, babalarının adında bulunanlar ise on dokuz kişi; 1601'de kendileri bu ismi taşıyanlar ve adlarında bu nisbe bulunanlar on yedi, babalarının adında bulunanlar ise on beş kişi kadardı. Bu rakamlar nüfusun yaklaşık % 5'ine tekabül etmektedir. Bu sıfatı umumiyetle hacca gidenlerin kullandıkları düşünülürse, Malkara halkının refah seviyesi ve dinî vecibelerini yerine getirmedeki hassasiyetleri⁴⁸ konusunda bir fikir verebilir.

Bilindiği üzere Osmanlı şehirlerinde mahalleleri imamlar idare ederdi⁴⁹. Malkara'da da hemen her mahallede bir imam-hatip ve müezzin bulunmaktadır. 1475'te sadece Mescid-ı Hacı Ahad ve Medrese-i Turahan Bey mahallelerinde imam bulunmamaktadır. Bunlardan Mescid-ı Hacı Ehad Mahallesi'ndeki mescitte müezzin vardı. Medrese-i Turahan Bey Mahallesi'nde de muhtemelen imamlık görevini muderris yürütmekteydi. 1475'te Malkara'da 30 imam, 23 müezzin; 1519'da ise 36 imam, 31 müezzin; 1530'da 34 imam 26 müezzin; 1567-68'de 37 imam, 38 müezzin ve 1601'de 27 imam 8 müezzin bulunmaktaydı

Malkara'da, incelediğimiz devrede, kul iken sahipleri tarafından azad edilmiş kimselerin varlığı da dikkati çekmektedir. Tahrir defterlerinde adları azad edenin

45 Daha ziyâde Bektaşî tarikatına mensup olanların kullandıkları bu tür isim ve sıfatlar hakkında bkz. I Şahin, "Hacı (Hacıbektaş) Koyu'nun Sosyal ve Demografik Tarihi (1485-1584)", *Osmanlı Araştırmaları VI* (1986), s. 35-36

46 BA, TD 75, s. 110

47 C Dılçın, *Yeni Tarama Sozluğü*, Ankara 1983, s. 111

48 F M Emecen, *Manisa Kazası*, s. 62, I Şahin-F M Emecen, "XV. Asrın İkinci Yarısında Tokat Şehri", *Şeyhülislâm İbn Kemal Sempozyumu*, Ankara 1989, s. 42

49 O. Ergin, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, İstanbul 1936, s. 103

ismiyle birlikte kaydedilen bu zümrenin sayıları 1475'te 154 iken 1519'da on dokuz, 1530'da onüç, 1567-68'de altıya ve 1601'de ise üçe düşmüştür. Bunların "atîk" veya "mu'tak" şeklinde kaydedilmeleri tahririn yapıldığı senelere mahsus olarak görülmektedir. Daha sonra artık kendi adlarıyla kaydedileceklerdir⁵⁰. 1475'te azad edilmişler arasında "Atmaca atîk-i Marko"⁵¹ adında birisi kaydedilmiştir. Bu da gayrimüslimlerin de köle azad ettiklerini göstermektedir. Bununla birlikte İslâmî ad almayan azadlıların varlığı da dikkat çekmektedir⁵². Ayrıca umumiyetle ihtida edip İslâm dînine girenlerin baba adı olarak Abdullah ismini kullandıkları bilinmekle beraber, ihtida edip baba adını değiştirmeyenlerin mevcudiyeti şâyân-ı dikkattir⁵³. Bunun yanında 1475'te kayıtlı 4 şahsın isimleri altındaki şerhlerden (muhtedî) bunların ihtida edip İslâm dînine girdikleri anlaşıl-maktadır.

Malkara; bedesteni, kervansarayları, dükkânları ve kalabalık esnaf ve zanaat erbabıyla önemli bir ticaret şehri hüviyetindeydi. Türk şehirciliğinde ticaret bölgesinin özünü oluşturan, tüccarların değerli malları ve paralarının emanet olarak saklandığı yerler bedestenlerdir⁵⁴. Şahâbeddin Paşa'nın Filibe'deki imaretine gelir temin etmek için Malkara'da yaptırdığı bedesten, hücre ve dükkân sayısı itibarıyla Edirne Bedesteni'ne yakın bir büyüklükteydi. Edirne Bedesteni 36 hücre ve 56 dükkândan müteşekkil iken⁵⁵ Malkara'daki bedesten 32 hücre ve 48 dükkândan meydana geliyordu. 1475 tarihli tahrir defterinde vakıflara ait dükkân sayıları tam olarak belirtilmediğinden bu dönem için kesin bir rakam verilememekle beraber vakıf eserler arasında bir bedesten, bir tabakhâne, iki başhane, iki kasab dükkânı, 70 dükkân ve üç kervansaray ile sancakbeyi haslarına dahil bir başhane ve kasab dükkânının var olduğunu biliyoruz⁵⁶. 1519'da ise vakıflar arasında kaydedilmiş bir bedesten, üç kervansaray, üç başhane, iki kasab dükkânı, bir fırın, beş tabakhane ve 99'u faal 119 dükkân mevcuttu⁵⁷. 1601'de tabakhaneler ikiye düşmüş olup vakıf dükkân sayısı da 108 olarak görülmektedir. Bunların da 53'ü boş durumda idi. Yine Malkara Bedesteni'ndeki bazı hücreler de boş olarak durmaktaydı⁵⁸. Ancak vakıf dükkânların yanında mülk dükkânların da olması muhtemeldir.

Ayrıca Malkara'da mumhane ve bozahâne gibi işletmelerin varlığı da dikkat çekmektedir. 1475'te yıllık hâsılı 1500 akçe olan bozahänenin geliri 1519'da 3000 akçeye yükselmiş; XVI asrın ikinci yarısında (H. 977/M. 1569) 1800 ak-

50 F Emecen, *Manisa Kazası*, s. 61

51 BA, TD 12, s. 7

52 Aynı delter, s. 3

53 "Musa veled-ı Kosta" (BA, TD 12, s. 11)

54 Malkara bedesteninin bu fonksiyonunu XVI asrın son çeyreğinde de devam ettirdiği Malkara Kadısına gönderilen 8 Cemâziyelevvel 986/13 Temmuz 1578 tarihli bir hukumden anlaşılmalıdır (BA, MD XXXV, 150/384)

55 Edirne Bedesteni hakkında bkz. M. Cezar, *Tıpkı Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi*, İstanbul 1985, s. 233-236. Bedestenlerin ticarî fonksiyonları için bkz. S. Eyice, "Bedesten" mad. *DİA*, C. 5, s. 302-311

56 BA, TD 12, s. 237-251

57 BA, TD 75, s. 523-557

58 TK KKA, TD 141, vr. 281a-302b

çeye düşmüştür. Bu şekilde bozahane hâsılının azalmasında bazı kimselerin evlerinde ve dükkânlarında boza pişirmelerinin de rolü olmalıdır⁵⁹. Bozahane, yaklaşık bir yıl sonra (H. 978/M. 1570) diğer gelirlerle birlikte 10000 akçeye timara verilmişti⁶⁰. XVII. yüzyıl başlarına gelindiğinde, Bozahanenin geliri 1000 akçeye kadar düşmüştü⁶¹. Mumhanenin geliri 1475'te 1250 akçe iken 1519'da 1000 akçeye düşmüştür. 1530'da ise tekrar yükselmiş ve yıllık hâsılatı 1300 akçeye çıkmıştır. XVI. yüzyıl sonunda ise 600 akçeye düşmüştü⁶². Bu işletmenin yıllık gelirine bakıldığında sadece Malkara'ya yönelik üretim yaptığı düşünülebilir. Bunların yanında şehirde at pazarı, araba pazarı, bit pazarı ve un kapanı, çıkırkıcılar çarşısı, takyacılar çarşısı gibi ticarî merkezlerin varlığı da Malkara'nın ticaret yönünden canlı bir şehir olduğuna delâlet eder. Malkara şehri, XVI. asır başlarındaki canlılığı kalmamakla beraber, XVII. asırda da çarşılarının varlığıyla dikkati çekmekteydi⁶³. Ticarî faaliyetin bir diğer göstergesi⁶⁴ de çarşı ve pazarlardan alınan ihtisab vergisidir⁶⁵. Malkara'nın ihtisab vergisi 1475'te 4500 akçe iken 1519'da 5000 akçeye balığ olmuştur⁶⁶. İhtisab resminden toplanan gelir 1530'da 6000 akçeye⁶⁷, XVI. asrın sonunda ise 7000 akçeye yükselmiştir⁶⁸.

Bunun yanında Malkara, İstanbul'un iaşesi için de çok önemliydi. İstanbul'un ihtiyacı olan hububat⁶⁹, un⁷⁰, et ihtiyacı için gerekli canlı koyun⁷¹, tavuk⁷² ve sarayın ihtiyacı için gerekli olan balın⁷³ bir kısmı bu bölgeden karşılanıyordu. Malkara ve civarında yetiştirilen hububat karayoluyla Tekirdağ-Rodoscuk limanına getiriliyor ve oradan gemilere yüklenerek İstanbul'a gönderiliyordu⁷⁴. Malka-

59 Malkara kadısına gönderilen 8 Receb 977/17 12.1569 tarihli hukum BA, KK, 77, vr 43a

60 BA, KK, nr 221, s 36. BA, MD, VIII, 120/1372

61 TK KKA, TD nr 141, vr 80a

62 BA, TD 680, s 9

63 Kâtib Çelebi, *Cihânnümâ*, Vıyana Millî Ktp nr mxt 389, vrk 66a

64 FM Emecen, *Manusa*, s 69

65 İhtisab muessesesi ve vergileri hakkında bkz Z Kazıcı, *Osmanlılarda İhtisâb Muessesesi*, İstanbul 1987

66 BA, TD 12, s 15, BA, TD 75, s 116

67 BA, TD 434, vr 65a

68 BA, TD 680, s 10

69 BA, MD XLIII, 237/435. BA, KK 77, vr 33a

70 1512 yılında Malkara'dan İstanbul'a gönderilen un 102 mudd 24 kîle ve 1 şınık ıdı (BA, KK *Mevkuât Defterleri*, nr 2545) Bu da yaklaşık 53 ton una karşılık geliyordu (Bkz W Hinz, "İslâm'da Ölçü Sistemleri", Çev S Acar, *Turkluk Araştırmaları Dergisi*, Sayı 5, (1990), s 51, 58) Aynı deftere göre Malkara'dan gönderilen arpa ise 174 mudd 13 kîle ıdı Bu miktar yaklaşık 78 tona tekabül etmektedir (Hinz, a y)

71 BA, MD XXXVI, 39/119, 128/362, XXXIX, 54/129, 332/645, XLII, 211/656, XLVI, 159/329

72 R Mantran, *17 vuzuyun ikinci yarısında İstanbul I*, terc M A Kılıçbay-E Özcan, Ankara 1990, s 183

73 BA, KK 62, 238/2 (6 Rebiulevvel 951/28 Mayıs 1544), XVII asırda da Malkara balının emsalsiz olduğu hakkında bkz Kâtib Çelebi, *Cihânnümâ*, vr 66a

74 S Faroqhi, "İstanbul'un İaşesi ve Tekirdağ-Rodoscuk Limanı (16 -17 Yüzyıllar)", a g e , s 144

ra'da araba pazarının varlığı, karayoluyla Tekirdağ-Rodoscuk arasındaki nakliyatın şehirdeki arabacılar tarafından yapıldığını düşündürmektedir.

Tahrir defterlerinde hane sahipleri kaydedilirken düşülen şerhler, Malkara'da ticaret ve zanaat erbabı hakkında bir fikir edinmemize yarayacak zenginliktedir. 1475'te muhtelif esnaf kollarına ait 148 kişi kaydedilmiştir. 1519'da ise yukarıda belirttiğimiz nüfustaki düşüşe paralel olarak bu rakam 99'a düşmüştür. Bu şekilde meslekleri kaydedilen şahısların önemli kısmı dokumacılık ve dericilik iş kollarında çalışmaktadır. Nitekim Malkara'da bulunan cüllahlar, cüllahlar ahısının tasarrufunda olan Şeyh Bâyezid (Hân) zavıyesi vasıtasıyla meslekî bir birlik oluşturmuşlardı⁷⁵. Meselâ 1475'te 59 kişi cüllah (çulhacı), hayyât (terzi), bezzâz, takkeci, hallâc, sofçu, kazzâz (ipekçi), keçeci, boyacı vs. olarak dokumacılık iş kolunda çalışmaktaydı. Yine aynı tarihte 33 kişinin debbağ, saraç, pabuççu, çizmeci, palandûz, başmakçı vs. olarak dericilik iş kolunda çalıştığını görüyoruz. 1519'da ise 27 kişi dokumacılık iş kolunda, 16 kişi de dericilik iş kolunda çalışmaktaydı. Kasap, börekçi, kaymakçı, aşçı, helvacı, başçı, üzümcü, habbâz (ekmekçi) gibi gıda iş kolunda çalışanlar yanında; haddâd (demirci), kazancı, kılıççı, kuyumcu, sarraf gibi metal iş kolunda çalışanlara da rastlanmaktadır. Bunların yanında necar, bennâ, kirişçi, kiremitçi, drudger (dülger), çilingir gibi inşaat ve inşaat malzemeleri yapımı işlerinde çalışanlar da mevcuttu. Ayrıca Malkara'da, nalband, sabuncu, mumcu, kapıcı, arabacı, deveci, eşekçi, saka, çoban, düdükçü, dellâk, güreşçi, bâzergân, tâcir, hekim gibi muhtelif meslek sahipleri de bulunmaktaydı. Ancak XVI. yüzyıl tahrirlerinde, bilhassa Kanunî Sultan Süleyman devrinden itibaren şahıs isimlerinin yanlarına düşülen şerhlerde eski tahrirlere nazaran hassasiyet azalmıştır⁷⁶. Bu sebeble Malkara'daki esnaf sayıları hakkında, 1530 yılı ve daha sonrası için güvenilir rakamlara ulaşmamız şimdilik mümkün görünmemektedir.

Yukarıda görüldüğü üzere Malkara'da meslek sahiplerinin mühim bir kısmı dokumacılık iş kolunda toplanmıştır. Bunun sebebi muhtemelen bölgede ıyı kalitede pamuk yetişmesinden⁷⁷ kaynaklanmış olmalıdır. Bu meyanda dokumacılığın, daha sonraki devirlerde de yörede yaygın olarak yapıldığı bilinmektedir⁷⁸.

Malkara, XIV. ve XV. yüzyıllarda câmîleri, mescidleri, medreseleri, muallimhanesi, zaviyeleri ve imaretleri, ticarî ve sınaî faaliyetleri ile hızlı bir gelişme göstermiştir. Ancak XVI. yüzyılın başlarından itibaren bu gelişmeyi sürdürememiştir. Nüfusunda XVI. yüzyıl sonunda, XV. yüzyılın son çeyreğine göre yüzde yirmi beş bir azalma meydana gelmiş, daha önce faal olarak görülen dükkânların bir çoğu artık battal olarak görünmektedir. Önceleri bir uc şehri olarak hızla gelişirken artık uc olma özelliğini kaybedince eski önemi kalmamış, gelişme daha stratejik olan bölgelere kaymıştır.

75 TK KKA, TD 141, vr 298b

76 F M Emecen, "Sosyal Tarih Kaynağı Olarak Osmanlı Tahrir Defterleri", s. 155

77 H Inalcık, "Osmanlı Pamuklu Pazarı, Hindistan ve İngiltere Pazar Rekabetinde Emek Mahiyetinin Rolü", *ODTU Gelişme Dergisi, Türkiye İktisat Tarihi Üzerine Araştırmalar* II (1981), s. 37

78 A Oy, "Tekirdağ'da Pamukçuluk ve Dokumacılık", *Halk Kültürü* 1984/3 (İstanbul 1984), s. 89-95